

Галина КОЗЛАКОВА

доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член Академії міжнародного
співробітництва з креативної педагогіки
«Полісся»

Ірина СТАВИЦЬКА

кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний технічний університет
України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Ключові слова: технічний університет, іноземна мова, професійна орієнтація, активні методи навчання, інтенсивна методика, динамічна методика, Інтернет-ресурси, Інтернет технології, дистанційна освіта, проекти.

Автори статті присвятили її розгляду питань вдосконалення навчання іноземної мови в технічному університеті, можливості застосування активних методик навчання та організації початку 2022-2023 навчального року у надзвичайних умовах. Навчання іноземної мови традиційно вважається пріоритетним в НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», ведеться з орієнтацією на майбутню спеціальність і використання новітніх технологій, методів дистанційного навчання, Інтернет-ресурсів тощо.

Проаналізовано участь авторів у спеціальних тренінгах, що були організовані за різними методи-

УДК 681.3:002

DOI 10.32782/NPU-VOU.2023.1(88).08

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СУЧАСНОМУ ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

© Козлакова Г., Ставицька І., 2023

ками, зокрема інтенсивна методика Китайгородської та інші. Проаналізовано основні положення проєкту Британської Ради «Англійська мова для університетів» метою якого було підвищення рівня володіння іноземною мовою професійного спрямування студентів університетів. В межах проєкту викладачі ознайомилися із сучасними методами та формами викладання англійської мови професійного спрямування, інноваційними підходами до оцінювання.

Представлено досвід факультету лінгвістики КПІ ім. Ігоря Сікорського щодо використання відомих ІТ-платформ для групових занять на відстані, проведення Web-семінарів, нових засобів контролю знань та інших технологій активного вивчення іноземної мови, зокрема англійської.

Обговорюються перспективні погляди щодо стратегії повернення університету до класичної форми навчання по завершенню військового стану. У списку літератури подано надруковані матеріали авторів з даної тематики.

Вступ, актуальність

Початок навчального 2022-2023 року виявився надзвичайним, тому що адміністрації університету, деканатам і викладачам довелося планувати роботу на перший семестр в умовах воєнних дій. Одночасно треба було завершити зарахування першокурсників та магістрантів, погодити розкладу занять, повідомити викладачів про зміни та участь у продовженні навчання на відстані.

Особливості дистанційного навчання під час пандемії Covid-2019 авторами розглянуто і надруковано у ряді робіт [2; 3; 4; 5].

У представленому зацікавленим читачам матеріалі висвітлено досвід кафедри англійської мови технічного спрямування факультету лінгвістики КПІ ім. Ігоря Сікорського щодо використання відомих IT-платформ для групових занять на відстані, проведення Web-семінарів, застосування нових засобів контролю знань та інших технологій активного вивчення іноземної мови, зокрема англійської. Представлено перспективні погляди щодо стратегії повернення університету до класичної форми навчання по завершенню військового стану. Цікаво було б порівняти цей досвід з діяльністю інших вищих освітніх закладів, тому що рекомендації Міністерства освіти і науки закликали до автономної діяльності та урахування ректоратами місцевих та регіональних особливостей спілкування в освітньому просторі.

Застосування активних методик навчання іноземної мови

Отже, активні методики навчання іноземних мов, зокрема перепідготовки та підвищення кваліфікації викладачів у НТУУ-КПІ застосовувалися давно, ще з початку 90-х років минулого століття. Саме тоді для викладачів і працівників Міністерства освіти України було організовано інтенсивне навчання упродовж весняного семестру. До створеної спецгрупи увійшли особи, які мали попередній досвід навчання англійської мови в університетах і спецшколах. Мотивацією до участі в інтенсивних заняттях (у вечірній

час та щосуботи) були плани майбутніх поїздок до закордонних університетів, а також проведення навчальних занять англійською мовою для студентів.

Викладачі факультету лінгвістики активно працювали з групами слухачів за так званою методикою Китайгородської, що на той час була відомою на багатьох приватних курсах вивчення іноземних мов. Кожен слухач одержав навчальний посібник з темами майбутніх занять, які проводилися тричі на тиждень з лютого по травень.

Невелика кількість учасників у кожній групі дозволяла інтенсивне спілкування викладача і слухачів між собою, роботу у підгрупах, опитування і постійні діалоги. Наприкінці травня відбулися залікові заняття, за результатами яких слухачі одержали сертифікати за підписом і печаткою керівника факультету. Цей факт став важливим для викладачів, оскільки підтверджував проходження підвищення кваліфікації за програмою Лондонської торгово-промислової палати (London Chamber of Trade and Industry). До наших часів підвищення професійної кваліфікації викладачів усіх спеціальностей вимагається одного разу на п'ять років.

Як підсумок слід зазначити, що не всі слухачі одержали сертифікати, а лише 30% з початкового списку. З різних причин, серед яких неможливість відвідання занять, зайнятість на основній роботі тощо, частину слухачів було відраховано. Фактично сертифікати одержали слухачі, які мали попередній досвід підготовки у спецшколах та університетах. Автору даної статті набутий досвід спілкування та рівень знання англійської мови дозволили відвідати у червні 1992 р. декілька університетів США, а пізніше підготувати навчальний посібник «Інформатика для студентів, які вивчають англійську мову» [1].

Даний навчальний посібник використовувався в освітньому процесі студентів факультету інформатики та обчислювальної техніки НТУУ-КПІ. Він став складовою частиною Програми неперервного

вивчення фахових дисциплін англійською мовою для студентів спеціальності «Комп'ютеризовані системи, автоматика і управління».

Істотно, що виконання такої програми стало можливим за сприяння керівництва кафедри технічної кібернетики і зацікавленості студентів. Відповідно до цієї програми один зі студентів підготував і захистив дипломну роботу англійською мовою (під керівництвом автора статті). Нині цей випускник працює в одному з університетів Канади.

Слід зазначити, що для багатьох громадян України, які були змушені залишити рідні міста внаслідок військових дій, знання англійської мови стало однією з умов успішного працевлаштування у країнах Європи.

Міжнародні проекти для українських університетів

Проект «Англійська мова для університетів» було розпочато в Україні Британською Радою у 2014 році за підтримки Міністерства освіти і науки. До проекту залучено 32 університети та 2813 викладачів. У межах проекту організовано тренінги різного рівня для викладачів, які ознайомилися із сучасними методами викладання іноземної мови професійного спрямування.

Мета проекту – допомогти Україні наростити власний сталий потенціал у сфері викладання англійської мови професійного спрямування та запровадити університетські стандарти, які передбачають підготовку студентів до рівня B2 або C1 за шкалою Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [10].

Дослідження охоплювало три категорії учасників проекту: викладачі англійської мови професійного спрямування; викладачі фахових дисциплін, які здійснюють освітню діяльність англійською мовою; спільнота студентів.

На першому етапі у дослідженні брали участь студенти та викладачі 15 університетів серед яких: НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Харківський політехнічний інститут,

Національний університет «Львівська політехніка» та інші. Проект тривав п'ять років, після чого було здійснено аналіз ефективності впроваджених методик та перевірка якості викладання та вивчення іноземної мови в університетах, що брали участь у дослідженні.

Викладачі КПІ ім. Ігоря Сікорського брали участь у тренінгах, що проводилися Британською Радою. Наприклад, доцент Ірина Ставицька брала участь у стажуваннях, що були організовані у м. Львів (терміни проведення 19-24 лютого 2018р.) та у м. Ірпінь (терміни проведення 01-06 липня 2018р.).

Під час тренінгів викладачі ознайомилися із сучасними методами та формами викладання англійської мови професійного спрямування, інноваційними підходами до оцінювання результатів навчання.

Обов'язковою умовою для всіх учасників було те, що після стажування вони повинні поширювати отримані знання серед інших викладачів, проводити методичні семінари та відкриті лекції зі студентами, проводити освітні тренінги для колег на відповідних кафедрах своїх університетів.

Можна зробити висновок, що завдяки участі у проекті підвищено ефективність викладання іноземної мови, оскільки викладачі додали сучасні матеріали до навчальних програм своїх курсів, оновили форми та методи навчання і оцінювання. Методика проекту полягає в активному залученні студентів до освітнього процесу на занятті, де кожен студент виступає активним учасником, що сприяє гармонійному розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності. Сучасні методи дозволили інтенсифікувати процес навчання та зацікавити студентів до вивчення іноземної мови професійного спрямування.

На основі отриманих результатів учасниками проекту було зроблено рекомендації, зокрема щодо модернізації та інтернаціоналізації університетів по всій Україні, розробки національних стандартів та індикаторів оцінки якості відповідно до вимог Болонського процесу, зокрема

просування викладання та вивчення англійської мови в національній стратегії. Результати дослідження свідчать про необхідність проведення заходів на рівні національної політики щодо популяризації викладання англійської мови професійного спрямування. Зокрема, існує потреба в оновленні навчальних програм та силабусів навчальних дисциплін; доцільно збільшити години та термін навчання англійської мови студентами; є потреба в організації тренінгів з метою ознайомлення викладачів із сучасними методами викладання [11].

Доцент факультету лінгвістики КПІ ім. Ігоря Сікорського Ірина Ставицька брала участь у Зимовій школі Української асоціації дослідників освіти «Європейські індикатори якості освітніх досліджень», яка відбувалася з 28 січня по 2 лютого 2018 р. у м. Трускавець за підтримки Програми Еразмус+ Жана Моне Європейського Союзу. Участь у стажуванні відбулась відповідно конкурсу, що було організовано Українською асоціацією дослідників освіти. Метою асоціації є сприяння розвитку наукової компетентності дослідників у галузі освіти, підвищення якості освітніх досліджень для впливу на освіту та суспільство, здійснення та захист прав і свобод, задоволення професійних, наукових, соціальних, культурних та інших інтересів членів Асоціації [12].

Доповідачі і тренери Школи зосередили свою увагу на наступних актуальних темах: загальний огляд європейських показників, якість освітніх досліджень, оцінка університетських рейтингів, новітні стандарти академічного письма для молодих дослідників, передовий досвід європейських університетів підготовка успішних грантових пропозицій, автономія європейських університетів, академічна доброчесність.

Учасники мали можливість отримати індивідуальні консультації тренерів щодо методики підготовки грантових заявок, написання наукових статей, підвищення якості освітніх досліджень тощо. Інформація була частково надана англійською

мовою так як тематика загалом стосувалася міжнародних досліджень. Це сприяло розвитку іншомовної компетентності усіх учасників тренінгу.

Після участі у Школі її учасники організували власні тренінги у своїх університетах для колег, студентів та аспірантів з метою поширення нового досвіду. Здобуті під час участі у Школі знання та вміння стали вагомим внеском у розповсюдженні науково-педагогічних думок і методик.

Організація початку навчального року в умовах воєнного часу

За результатами опитування викладачів і студентів Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», було обрано дистанційний режим з елементами очного навчання для окремих спеціальностей. Частина студентів і співробітників пропустили початок навчального року, оскільки беруть участь у бойових діях, захищаючи країну і рідний університет на передових лініях оборони. Нагадаємо, що цього року університету виповнюється 125 років.

Традиційно на початку навчального року відбулися щорічні збори професорсько-викладацького складу, де було представлено звіт про підсумки роботи за минулий рік і план роботи на новий навчальний рік. Факультети провели засідання учених рад, викладачі обговорили поточні питання на засіданнях кафедри, що відбулися переважно онлайн.

Засоби дистанційного навчання. Велика увага приділяється створенню умов для дистанційного навчання в університеті. Кілька років тому було створено платформу дистанційного навчання Сікорський (Sikorsky Distance Learning Platform), що представляє відкрите віртуальне середовище навчання [5]. Онлайн платформа пропонує викладачам та здобувачам вищої освіти безліч можливостей для використання новітніх технологій дистанційної освіти, а саме, розробку Web-ресурсів з академічної тематики, організацію взаємодії викладачів

і студентів та перелік ресурсів для дистанційного навчання. Основними функціональними елементами платформи є лекції, завдання, глосарії та засоби інтерактивного спілкування у вигляді семінарів, відео-конференцій, форумів, чатів та голосувань. Усі викладачі університету можуть розміщувати навчальні матеріали (лекції, завдання, відео матеріали тощо) на платформі Sikorsky.

Крім Web-ресурсів від Moodle та Google Workspace for Education, на платформі Sikorsky розміщено навчальні відео-курси, доступні для всіх.

Платформа для створення завдань Google for Education Classroom є сучасною розробкою для навчання здобувачів, оскільки уможливорює систематизацію класних робіт та завдань для самостійного опанування. Перевагами платформи є зручний інтерфейс, безоплатна реєстрація, можливість організувати дистанційне навчання для значної кількості здобувачів, зручність у підрахунку балів, можливість комунікації зі студентами.

Викладачі активно застосовують платформу Moodle, яка надає безліч можливостей для створення завдань, тестів, виконання письмових робіт, обговорення на форумах тощо. Усі розроблені викладачами курси проходять сертифікацію. Науково-педагогічні працівники університету системно проходять підвищення кваліфікації в Українському інституті інформаційних технологій в освіті [7]. Події останніх років підтвердили доцільність розробки курсів на платформі Moodle, основними перевагами якої є різноманітність завдань, інтерактивність, автоматична перевірка завдань. Багато контрольних заходів в університеті здійснюються із використанням ресурсів цієї платформи.

Контрольні заходи щодо результатів навчання. Оновлено «Положення про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Враховуючи те, що навчання відбувається переважно онлайн, то відомості з оцінками форму-

ються в електронному вигляді завдяки системі «Кампус», яка є власною розробкою університету. Інформація про семестровий моніторинг формується деканатом в системі «Деканат» і передається в модуль «Сесія» електронного кампусу для інформування викладачів, студентів і здобувачів [8].

Університет надає можливість студентам обрати оптимальний режим навчання, наприклад, здобувач може обрати індивідуальний графік навчання. Після того, як студент подає заяву, для нього створюється індивідуальний графік консультацій з викладачем, графік виконання контрольних заходів та зарахування індивідуальних завдань. Навчальні матеріали здобувач вивчає самостійно за методичними матеріалами, наданими університетом.

В університеті затверджено і діє «Положення про визнання в КПІ ім. Ігоря Сікорського результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті» [9]. Студенти проходять підвищення кваліфікації, стажування та навчання на онлайн платформах, наприклад, таких як Prometheus та Coursera. Маючи документальне підтвердження, університет може зарахувати ці результати як опанування частини освітнього компоненту. Визнання результатів дозволяється для освітніх компонентів, які входять до навчального плану, за яким навчається здобувач. Отримуючи сертифікат, здобувач вищої освіти звертається до декана/директора інституту з проханням про підтвердження навчальних досягнень, отриманих у рамках формальної/інформальної освіти. Додаються документи (сертифікати, відгуки, рекомендації тощо), які визначають теми, обсяги, результати навчання та контрольні результати, одержані під час неформального навчання.

За результатами контрольних заходів предметна комісія оцінює результати та приймає рішення про реєстрацію цих результатів як семестрову контрольну оцінку з відповідної дисципліни. Якщо здобувач набирає менш як 60 балів, результати

навчання, здобути в рамках неформальної/інформальної освіти, не зараховуються. Якщо здобувач має міжнародний сертифікат з іноземної мови на рівні B2 або вище, то дисципліна «Іноземна мова» може бути зарахованою з оцінкою максимально можливими балами.

Університет приділяє значну увагу заходам безпеки під час навчання. Визначено перелік захисних споруд і найпростіших укриттів навчальних корпусів, розроблено порядок їх функціонування, та режим перебування. Проведено інструктажі з науково-педагогічними працівниками та студентами. У разі сигналу «Повітряна тривога» викладач негайно припиняє заняття (навіть якщо навчання он-лайн і студенти знаходяться в різних регіонах) і рекомендує студентам рухатися у найближчі укриття за місцем перебування.

Затверджено алгоритм дій під час сигналу повітряної тривоги, визначено командири ланок обслуговування сховищ та найпростіших укриттів, правила поведінки в укриттях.

Команда студентської ради університету розробила електронну 3D-мапу (карту місцевості) університету, яка дозволяє швидко орієнтуватися та знаходити безпечні місця під час повітряної тривоги.

Отже, не зважаючи на складні умови воєнного часу, інтерес до продовження навчання в магістратурі НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» зберігся у значній кількості студентів, випускників-бакалаврів поточного і попередніх навчальних років.

Висновки, рекомендації

1. Активні методи навчання (інтенсивні, динамічні методиками) не залишаються поза увагою сучасних викладачів будь-яких дисциплін, зокрема викладачів іноземної мови. Досвід участі у різноманітних вітчизняних тренінгах сприяє

вдосконаленню педагогічної майстерності викладачів і спонукає студентів до опанування нових методів спілкування в освітньому середовищі.

2. У часи, коли Україна стає цікавою для усього світу, оскільки захищає не тільки себе, а увесь цивілізований світ від російської агресії, можна планувати підвищення інтересу у світі до вивчення української мови та поширення її у цивілізованому світі. У зв'язку із цим досвід організації вивчення англійської мови за сучасними методиками може бути корисним для динамічного вивчення української мови в інших країнах Європи і світу.

3. Фактично опанування Інтернет-технологій дистанційного навчання під час карантину внаслідок COVID-19 виявилось активною практикою і підготовкою до організації таких занять і під час воєнного стану. Нової якості набули методи ведення діалогів викладач-студент, студент-викладач, студент-студент, а також методи звітності за проведені заняття і контролю набутих знань. Для студентів це також стало доброю практикою участі у виконанні майбутніх онлайн професійних завдань за місцем роботи після випуску з університету.

4. Можна сподіватися, що після повернення у мирні часи стане знову можливою організація навчання за класичною формою з обов'язковою присутністю студентів на лекціях та інших освітніх заходах. Вона матиме свої трансформації з можливістю навчання за індивідуальною програмою і змішаним режимом навчання в освітньому закладі.

Проте основним завданням викладачів і професорів залишається збереження рівня якості знань, зокрема іноземної мови та професійної підготовки майбутніх поколінь фахівців технічних спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козлакова, Г.О., Пахотіна, П.К. (2008) Інформатика для студентів, які вивчають англійську мову. Київ-Умань. 232 с.

REFERENCES

1. Kozlakova, G.O., Pakhotina, P.K. (2008). Informatics for Students who Study English. Handbook. Kiev-Uman, 232 p. [in Ukrainian]

2. **Козлакова, Г.О.** (2015). Особливості організації і проведення вебінарів з іншомовної тематики у технічному університеті (методичні поради викладачам). *Вища освіта України*. № 3. Додаток 1: Інтеграція вищої освіти і науки. С. 93–97.
3. **Ставицька, І.В.** (2020). Дистанційний курс «Академічне англомове письмо для аспірантів» [E-ресурс] / Н.С. Сасенко, Ю.Е. Лавриш, І.В. Ставицька. К. НТУУ «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського». URL: <https://do.ipkpi.ua/course/view.php?id=289>
4. **Козлакова, Г.О.** (2022). Організація науково-освітніх заходів в умовах дистанційних комунікацій. *Вища освіта України*. №1–2. С.57–62.
5. **Козлакова, Г.О., Ставицька, І.В.** та ін. (2020). Дистанційна вища технічна освіта в умовах карантину. *Вища освіта України*. № 2. С. 67–74.
6. Платформа дистанційного навчання «Сікорський» [E-ресурс]. – URL: <https://www.sikorsky-distance.org/>
7. Український інститут інформаційних технологій в освіті [E-ресурс]. –URL: <http://uiite.kpi.ua>
8. Положення про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського [E-ресурс]. – URL: <https://kpi.ua/grading>
9. Положення про визнання в КПІ ім. Ігоря Сікорського результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті [E-ресурс]. URL: <https://kpi.ua/informal-education>
10. **Болайто, Р.** (2017). Інтернаціоналізація українських університетів у розрізі англійської мови: Проект «Англійська мова для університетів» Київ: Вид-во «Сталь». 154 с.
11. **Lavrysh, Yu., Lytovchenko, I., Stavytska, I., Korbut, O.** (2021). English for Engineering Students: inner parts of machines: [E-resource]: textbook. Kyiv, National Technical University “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”. 196 p. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/41147>
12. Ukrainian Educational Research Association [E-ресурс]. – Режим доступу: <https://www.uera.org.ua/en>
2. **Kozlakova, G.O.** (2015). Specific of organizing webinars in foreign language themes at a technical university (methodical guidance for teachers) / Galyna Kozlakova, Iryna Stavytska // Higher Education of Ukraine. Add. 1: Integration of higher education and science. K., P. 93–97. [in Ukrainian]
3. **Stavytska, I.V.** (2020). Distance course “Academic English writing for PhD students” [E-resource] / N.S. Sayenko, Yu.E. Lavrysh, I.V. Stavytska K. Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, URL: <https://do.ipkpi.ua/course/view.php?id=289> [in Ukrainian]
4. **Kozlakova, G.O.** (2022). Organization of Science and Educational Events in Conditions of Distant Communications // Higher Education of Ukraine. №1–2. P. 57–62. [in Ukrainian]
5. **Kozlakova, G.O., Stavytska, I.V.,** and others. (2020). Distance higher technical education in quarantine conditions // Higher Education of Ukraine. № 2. P. 67–74. [in Ukrainian]
6. Platform for Distant Study “Sikorsky” [E-resource]: <https://www.sikorsky-distance.org/>
7. Ukrainian Institute of Information Technologies in Education [E-resource]: <http://uiite.kpi.ua>
8. Regulations on current, calendar and semester control of study results at Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute [E-resource]: <https://kpi.ua/grading>
9. Regulations on the recognition of study results at Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute acquired in non-formal/informal education [E-resource]: <https://kpi.ua/informal-education>
10. **Bolaito R.** The internationalization of Ukrainian Universities: the English language dimension. Kyiv.: Stall, 2017. 154 c.